

حس حضور

محمد محرابی

◀ جهان آفرینش جهانی الهی و نشئت گرفته از صفات متعالی خداوند است و هر موجودی، جلوه و آینه‌ای خداناست. آن آموزه، از «اختصاص حمد به خداوند» (الحمد لله) دریافت شد، اما در این آموزه که از «ربوبیت خداوند برای همه موجودات» (رب العالمین) به دست می‌آید، حضور خداوند در صحنه هستی و تأثیرگذاری او بر موجودات، برای به کمال رساندن آنان، مطرح می‌شود. البته «احساس حضور خداوند» غیر از «اعتقاد به حضور خداوند» است و در سطحی عمیق‌تر از آن قرار دارد. احساس حضور خداوند در زندگی، یعنی فرد مؤمن، به حضور مدیرانه خداوند در آفرینش و زندگی خود و دیگران اعتقاد دارد و این اعتقاد عقلانی، در قلب او نشسته است، برای او به باور قلبی تبدیل شده و پس از آن، حضور خداوند و ربوبیت مهرورزانه او را با درکی ظریف و روحانی احساس می‌کند.

احساس حضور خداوند در زندگی و اثرات آن

آیه «الحمد لله رب العالمین» به ما می‌گوید خداوند با حضور کامل و همه‌جانبه خود در صحنه هستی و آفرینش، پرورش همه موجودات را در دست دارد تا آن‌ها را به کمال شایسته و درخورشان برساند. انسان مؤمن با درک این مطلب و با دیدن تلاطم‌های گوناگون زندگی و همچنین ضعف خود در زدودن آن‌ها، دست از خودمحوری برمی‌دارد و در حرکت خود به‌سوی موفقیت و خوش‌بختی، بر خداوند حاضر و ناظر و توانا تکیه می‌کند و بر او توکل دارد و با استمداد از او و دریافت کمک و امداد او،

می‌فهمند جهان را خدایی قوی و مهربان آفریده که حضوری همیشگی و همه‌جایی در جهان و زندگی ما و در رشد و کمال ما دخالت دارد، سرشار از احساس امنیت و شادمانی می‌شوند. از سوی دیگر، نوعی سیستم خودحفاظتی و کنترل درونی پیدا می‌کنند. زیرا می‌دانند خداوند در همه حال آن‌ها را می‌بیند و این همان است که در قصه معروفی بیان شده است که: معلمی به شاگردانش می‌گوید بروید یک سیب را در جایی بخورید که هیچ‌کس شما را نبیند. گزارش آن را فردا برای من بیاورید. فردا هر یک از شاگردان گزارش مکانی خلوت را که سیب را در آن خورده‌اند، می‌آورد. ولی عاقل‌ترین آن‌ها

از موانع و مشکلات پیش رو عبور می‌کند و به اهداف فردی، خانوادگی و اجتماعی خود می‌رسد.

اعتقاد و باور قلبی داشتن به اینکه جهان پروردگاری دانا، توانا و مهربان دارد، امید را در قلب‌های ما و فرزندانمان شکوفا می‌کند و در ناملایمات زندگی، صبر و تحمل ما را بالا می‌برد؛ چرا که ما به ربوبیت پروردگار جهان اعتقاد و اعتماد داریم و می‌دانیم در پس هر رخدادی، خیر و مصلحتی نهفته است که در نهایت سبب رشد و کمال ما خواهد شد.

آرامش و خودکنترلی کودکان

وقتی کودکان ما (فرزندان یا شاگردان)

سیب را نخورده بود. او بیان داشت، هر کجا رفتم، دیدم خداوند آنجا هم هست. لذا نتوانستم سیب را بخورم!

نقش خداوند در زندگی ما چیست؟

البته زمانی که ما این نگرش را در شاگردان خود ایجاد می‌کنیم، به‌طور طبیعی پرسش‌های فراوانی را مطرح خواهند کرد که چرا خدا این‌طور کرده، چرا آن‌طور نکرده است؟ و اگر خداوند در همه‌جا حضور دارد، چرا رخدادهای بد در جهان وجود دارند و چرا خدا آدم‌های بد را از بین نمی‌برد و...

دادن پاسخ درست و قابل هضم به پرسش‌های کودکان و نوجوانان در این زمینه، کار ساده‌ای نیست و نیازمند مهارت‌افزایی است. لازم است از مشاوران خبره و کتاب‌های خوبی که در این باره نوشته شده‌اند استفاده کنیم،^۱ اما یکی از آن نکات کلیدی که شاگردان ما باید دربارهٔ ربوبیت خداوند بدانند، این است که قرار است ما خلیفه و جانشین خداوند باشیم و خداوند دوست دارد ما انسان‌هایی قوی باشیم و نقص‌های خود را رفع کنیم و با یکدیگر دست‌به‌کار ساختن جامعه‌ای ارزشمند و الهی شویم، نه اینکه منتظر باشیم خداوند همهٔ مشکلات و موانع زندگی و اجتماع ما را رفع کند. جهان عرصهٔ آزمایش هر یک از انسان‌هاست و لازمهٔ آزمایش، آزادی در انتخاب و عمل است. مشکلات موجود در جهان نیز زاییدهٔ همین رفتارها و انتخاب‌های نادرست‌اند که برخی از انسان‌ها دارند. راه حل نهایی این مشکلات نیز حرکت عاقلانه و الهی انسان‌های با ایمان و انجام اعمال صالح است.

تشریح «ربوبیت الهی» برای شاگردان

لازم است شاگردان دربارهٔ ربوبیت خداوند و چگونگی مداخلهٔ خداوند در امور جهان و زندگی، نکات زیر را از معلم خود دریافت کنند تا نقش مؤثر خود را در زندگی و سرنوشت خویش به‌درستی دریابند:

● ربوبیت الهی به این معنا نیست که ما بنشینیم و دعا کنیم و خداوند شخصیت ما را به کمال برساند و زندگی ما را

بسازد! خداوند از روح خود در ما دمیده و علم، عقلانیت، اراده، تدبیر و قدرت به ما داده است. قرار است ما براساس این موهبت‌های الهی زندگی خود را بسازیم و در مسیر کمال جسمی، روانی و روحانی خود گام برداریم. خداوند نیز در این راه به ما کمک می‌کند و ما را در مسیر کمال و زندگی انسانی و الهی خود، از درون و بیرون هدایت و یاری می‌کند.

● ربوبیت الهی از نوع پرورش صرفاً عاطفی مادرانه نیست، بلکه پرورشی مادرانه و پدرانه است؛ یعنی پرورشی مهربانانه و حکیمانه. اگرچه در ربوبیت الهی، رحمت و مهر خداوند اساس و بنیان کار است، اما معنای این سخن آن نیست که خداوند همانند مادری با عاطفهٔ افراطی عمل کند و به ساز بندگانش بر قصد و هیچ‌گونه فشاری بر آن‌ها وارد نسازد! پرورش قهرمان، چه در رشتهٔ ورزشی و چه در رشته‌های علمی و هنری یا هر رشتهٔ دیگر، بدون تحمل سختی‌ها ممکن نیست. با راحت‌طلبی، لذت‌گرایی و زیاده‌خواهی هم حاصل نمی‌شود. از سوی دیگر، کوتاهی کردن در این مسیر، با محرومیت و تنبیه ملازم خواهد بود که البته این نیز از مهر استاد و مربی حاصل می‌شود.

زمانی که می‌خواهیم به فرزند خود دوچرخه‌سواری یاد بدهیم، بخشی اجتناب‌ناپذیر از فرایند این پرورش، زمین خوردن فرزند است. لذا در ربوبیت الهی نیز باید انتظار افت‌وخیز و ناکامی‌های کوچک و بزرگ را داشته و صبور و بردبار باشیم و از زمین خوردن‌های خود درس بگیریم و در «وضعیت تعادل» قرار بگیریم.

● ربوبیت الهی کاملاً قاعده‌مند و دارای اصولی ثابت و استوار است. هر انسان و فرد با ایمانی که مایل است از ربوبیت الهی برخوردار باشد، باید آن‌ها را بشناسد و زندگی و دین‌داری خود را براساس آن‌ها تنظیم کند، وگرنه دچار مشکلات فراوانی می‌شود و نمی‌تواند به اهداف خوب خود برسد. قوانین و اصول ثابتی که خداوند در آفرینش قرار داده، با نام «سنت الهی» در قرآن کریم مطرح شده‌اند. انسان‌هایی که به این قوانین عمل می‌کنند، از نتایج

آن‌ها بهره‌مند شده و موفقیت‌هایی را به دست می‌آورند؛ اگرچه انسان‌هایی بی‌ایمان و ناصالح باشند. از سوی دیگر، افرادی که به این قوانین عمل نمی‌کنند، محکوم به شکست خواهند بود؛ هر چند انسان‌هایی خوب و با ایمان باشند!

اصول مهم موفقیت در زندگی و دین‌داری

«عقلانیت، هشیاری، دقت و ظرافت، جامع‌نگری، مشورت، حق‌پذیری، حرکت و عمل‌گرایی، آینده‌نگری، تمرکز، استقامت و پایداری، همگرایی و همکاری، وحدت و یکپارچگی، نظم و انضباط، تواضع و فروتنی، محبت و خیررسانی، انبساط و شادمانی، آسان‌گیری، شجاعت و ترس‌ناکی، و مثبت‌اندیشی»، از مهم‌ترین اصولی هستند که عمل کردن براساس آن‌ها لازمهٔ موفقیت در زندگی و دین‌داری و در هماهنگی با ربوبیت الهی است.

برای موفقیت و دینداری در زندگی پیچیده و پرتلاطم امروزی، لازم است فرزندان و شاگردان ما، علاوه بر رعایت اصول فوق، «مهارت‌های زندگی» را نیز بیاموزند. مهارت‌های زندگی آموزش‌هایی هستند که نگرشی دقیق از خود و دیگران و شرایط زندگی را در اختیار ما قرار می‌دهند و با ارائهٔ قوانین الهی در آفرینش و وجود انسان، راهکارهایی برای ارتباط بهتر با دیگران و مدیریت بهتر زندگی و حل مشکلات آن به ما عرضه می‌کنند.^۲

پی‌نوشت‌ها

۱. استاد حیدری ابهری کتاب‌های ارزشمندی در زمینهٔ تربیت دینی کودکان تألیف کرده که از جملهٔ آن‌ها، پاسخ به پرسش‌های کودکان دربارهٔ خداوند و مفاهیم دینی است که نشر جمال آن‌ها را منتشر کرده است. این کتاب‌ها برخی برای والدین و برخی برای کودکان و نوجوانان هستند و جذابیت و ظرافت بالایی دارند.

۲. کتاب‌ها و دوره‌های مهارت‌های زندگی موجود، معمولاً براساس عقلانیت و تجربه شکل گرفته‌اند و فاقد نکات و راهکارهای دینی در این عرصه‌اند، اما در عین حال، غالباً نکاتی ارزشمند برای بهره‌مندی از زندگی سالم و عاقلانه و حتی دیندارانه را در بردارند و از اصول و قوانین الهی متأثرند.